

Použití taktického letectva NATO ve válce bez jaderných zbraní

Podplukovník ing. Miroslav Kadera

Rídící orgány Severoatlantického paktu schválily na svém zasedání v roce 1967 strategickou koncepci „pružné reakce“ za oficiální strategii NATO. Po přijetí této strategické koncepce vyvstaly před velení NATO nové, doposud ani teoreticky neřešené problémy, jejichž praktické aplikace však mají nesmírné důsledky. Jde především o variantní řešení pravděpodobného vzniku jednotlivých druhů válek v Evropě, způsoby jejich vedení a zejména klíčové otázky strategie „pružné reakce“ — doby, rozsahu a způsobu používání jaderných zbraní. Těžiště problémů je v těchto otázkách:

— Reálné předpoklady a možnosti vést omezenou válku v Evropě mezi státy Varšavské smlouvy a NATO, jako jednu z nejpravděpodobnějších variant ozbrojeného konfliktu s přihlednutím ke konkrétnímu poměru sil a k jejich pravděpodobnému dalšímu rozvoji. Velení NATO vychází ze závěrů, že k vedení války bez použití jaderných zbraní mají státy Varšavské smlouvy značnou kvantitativní převahu v pozemních silách. Proto realizace koncepce „přední strategie“, tj. přenesení války již na jejím začátku na území protivníka, bude velmi obtížná.

— Východisko z této situace hledá velení NATO v řadě řešení. Jedním je využití momentu překvapení. Řada vojenských činitelů je však tohoto názoru, že v podmínkách tak exponovaného válčiště jako je evropské nemůže NATO momentu překvapení využít, jelikož výstražné systémy protivníka včas odhalí nutné přípravy v jednotlivých složkách ozbrojených sil NATO a umožní mu uskutečnit příslušná protipatření.

— Upravit nepříznivý poměr konvenčních sil použitím jaderných zbraní je rozporné: jednak je to pochybné vzhledem k tomu, že obdobnými prostředky disponuje protivník, jednak to v sobě skrývá velké nebezpečí eskalace, která je nežádoucí. Odhodlání použít tyto prostředky sice velení NATO nadále vyhláší (a má sloužit vzhledem ke zmíněnému nebezpečí eskalace jako významný prvek „odstrašování“), avšak zároveň věnuje nemalé úsilí vytvoření podmínek k podstatnému prodloužení období vedení války konvenčními prostředky.

— Tendence prodlužování období konvenční války vyvolává nutnost přehodnotit úlohu některých složek ozbrojených sil NATO, zejména taktického letectva, s cílem vytvořit podmínky k podlomení úderné síly pozemních vojsk Varšavské smlouvy a zabránit tak zasazení jednotlivých operačních uskupení na plánovaných směrech.

— Ve válce s použitím konvenčních zbraní je taktické letectvo rozmístěné na válčišti hlavním prostředkem palby velitele válčiště (v přímořských oblastech i letectvo vojenského námořnictva) a tedy i jedním z hlavních prostředků, který může přivodit zvrat v nepříznivém poměru sil v pozemním vojsku.

— Otázky pravděpodobné činnosti taktického letectva při plnění úkolů letecké

podpory pozemních vojsk v současné době podrobují kritickým rozborům vojenští odborníci států NATO. Vyvozují teoretické závěry a operační aplikace, které ověřují v praktické bojové a operační přípravě taktického letectva států NATO (např. cvičení SCHWARZER HIMMEL v roce 1970, WINTEX-1971) a které se projevují i v opatřeních operační přípravy válčiště, jak o tom svědčí usnesení Rady NATO z prosince 1970.

Hlavní úkoly taktického letectva ve válce bez použití jaderných zbraní

Úderné síly a operační pružnosti taktického letectva v období války bez použití jaderných zbraní má velení NATO využít:

— k rozbití hlavních úderných uskupení pozemních vojsk Varšavské smlouvy;

— k vybojování vzdušné nadvlády na hlavních směrech činnosti;

— k letecké podpoře pozemních vojsk NATO;

— k bránění přísunu bližších a hlubších operačních záloh armád států Varšavské smlouvy;

— k obraně operačního uskupení vlastních vojsk, důležitých vojenských, politických a hospodářských objektů.

Metodika použití taktického letectva od prvních hodin zahájení války bude závislá na konkrétním vývoji vojenskopolitické situace na válčišti. Předpoklad je, že v podmínkách střeoevropského válčiště může taktické letectvo splnit úkoly ve dvou základních variantách:

Varianta č. 1 vychází z předpokladu, že taktické letectvo NATO bude zasazeno hromadně a s překvapením od samého začátku války. K tomu může dojít v podmínkách, kdy velení NATO považuje situaci výhodnou pro zahájení operací velkého rozsahu za použití pouze konvenčních prostředků ničení oběma bojujícími stranami.

Tato varianta umožňuje plně využít úderné síly a operační pružnosti taktického

letectva ke splnění jeho hlavního úkolu — rozbití hlavních úderných uskupení pozemních vojsk Varšavské smlouvy, dosažení změny v poměru sil pozemních vojsk na válčišti a tím vytvoření podmínek k rozvíjení útočných operací na území socialistických států. Hromadné zasazení taktického letectva s překvapením vytváří dále výhodné podmínky pro rychlejší vybojování vzdušné nadvlády a získání operační iniciativy.

Nevýhodou této varianty je možnost, že hromadné a překvapivé použití taktického letectva vyvolává opatření, která nebyla předpokládána a která ve svých důsledcích povedou k rychlé eskalaci v jadernou válku.

Varianta č. 2 předpokládá, že taktické letectvo bude zasazeno postupně co do intenzity činnosti, výběru objektů ničení a hloubky činnosti. Bude motivována snahou velení NATO udržet válku jako konvenční a zabránit eskalaci v jaderný konflikt.

Výhodou této varianty je pravděpodobnost udržení válečného konfliktu v omezeném rozsahu po delší dobu. Postupné zasazení taktického letectva však nedává možnost efektivního využití jeho úderné síly a podstatně snižuje moment překvapení. Vyžádá si soustředovat bojové úsilí k postupnému plnění jednotlivých hlavních úkolů podle pořadí naléhavosti.

Způsoby splnění hlavních úkolů

Rozhodujícím úkolem bojové činnosti taktického letectva bude **zadržet a rozbit hlavní úderná uskupení pozemních vojsk Varšavské smlouvy na předpokládaných hlavních směrech jejich činnosti**. Tento úkol má být splněn bezprostředně po zahájení války a pokud možno ještě na území států Varšavské smlouvy.

Vycházíme-li z těchto zásad, můžeme předpokládat, že se zahájením bojové činnosti bude hlavní úsilí taktického letectva

NATO vyčleněného k letecké podpoře zaměřeno k plnění těchto úkolů:

— v součinnosti s dělostřelectvem a obzbrojenými vrtulníky vojskového letectva ničit předsunuté odřady prvosledovaných svazků s cílem zabránit jim ovládnout přechody na státní hranici,

— vést soustředěné údery na přísunované hlavní sledy svazků s cílem nedopustit jejich rozvinutí a zasazení z plánovaných terénních čar,

— ničit přisunované operační zálohy na komunikacích, na výhodných terénních čarách, v prostorech soustředění a tak zabránit nebo alespoň zpozdit jejich zasazení na plánovaných směrech.

Vzhledem k rozsahu úderné síly taktického letectva NATO na středoevropském válečném poli, která je podložena kvalitou takticko-technických parametrů, kvantitou i pružným systémem velení a řízení, očekávají řídicí orgány NATO, že tyto úkoly letectvo splní.

Tento rozhodující úkol bude pravděpodobně plnit v rámci tzv. „samostatných vzdušných operací“, plánovaných a řízených na stupni velitele středoevropského válečného (taktického letectvo 2. a 4. spojeneckého taktického letectvého velitelství má v přímém podřízení) nebo na úrovni velitele STLV a skupiny armád (formou součinnosti).

Podle názorů velení NATO bude mít **boj o vzdušnou nadvládu** ve válce bez použití jaderných zbraní své zvláštnosti. Žádána z bojujících stran nebude mít dostatek sil a prostředků, aby vzdušnou nadvládu vybojovala nad celým válečným polem. Vzdušnou nadvládu může vybojovat jen nad určitým omezeným prostorem (směrem) a v omezeném trvání. Její vybojování se musí řídit principem „priority“ podle konkrétní situace na jednotlivých operačních směrech. Taktické letectvo a letectvo vojenského námořnictva bude především plnit úkoly k ničení a odrážení úderů pozemních vojsk států Varšavské smlouvy a postupně s úspěšným plněním tohoto úkolu přejde k boji o vzdušnou nadvládu na jednotlivých operačních směrech.

Nedílnou součástí prostředků boje o vzdušnou nadvládu je integrovaný systém PVO NATO, který ponese hlavní tíhu boje s vojenským letectvem armád Varšavské smlouvy, které bude působit proti objektům na území států NATO.

Rozhodujícím cílem boje o vzdušnou nadvládu bude zničení letectva protivníka na leteckých základnách, prostředků PVO státu a vojsk a systému velení a řízení těchto prostředků. Plnění tohoto úkolu bude centrálně plánováno a řídit Spojenecké taktické letecké velitelství.

Úkoly letecké podpory pozemních vojsk plní taktické letectvo třemi způsoby:

— leteckou podporou, centrálně plánovanou a řízenou střediskem společné činnosti štábu Skupiny armád a Spojeneckého taktického letectvého velitelství,

— přímou leteckou podporou, centrálně plánovanou a řízenou střediskem přímé letecké podpory štábu polní armády nebo armádního sboru,

— nepřímou leteckou podporou formou izolace prostoru bojové činnosti podle plánu štábu Skupiny armád.

Centrálně plánovaná letecká podpora bude hlavním druhem letecké podpory v počáteční fázi zahájení války s použitím hlavních úderných uskupení pozemních vojsk protivníka. V průběhu boje bude směřovat k podpoře vlastních vojsk zasazovaných do protioúderů při odrážení protivníka, k letecké podpoře vzdušných výsadek atd. Vzhledem k důležitosti plnění těchto úkolů, bude tato letecká podpora vždy centrálně plánována a řízena.

Přímá letecká podpora bude prolínat s centrálně plánovanou leteckou podporou. Zpravidla bude začínat současně se zasazováním hlavních sil jednotlivých pozemních svazků na bojišti. Podle situace však může začít i později, a to v důsledku centrálního řízení taktického letectva při odrážení hlavního úderného uskupení protivníka, zejména na předpokládaném hlavním směru jeho činnosti. Letectvo ji uskutecňuje ve prospěch prvosledových svazků a centrálně ji plánuje a řídí štáb polní armády nebo armádního sboru ve středisku přímé letecké podpory. Letectvo bude plnit úkoly formou převážně starty na výzvu z 15 min. pohotovosti. Vševojskové divizi může být přiděleno 60–120 letounových vzletů na 24 hodin bojové činnosti.

Plnění úkolů přímé letecké podpory je třeba posuzovat s ohledem na trend vývoje pozemních vojsk Severoatlantického paktu k aeromobilitě, kdy řadu úkolů přímé letecké podpory budou plnit ozbrojené vrtulníky. Lehké bitevní letectvo bude pak prodlužovat dosah palebné podpory ze vzduchu do větších hloubek.

Hlavní náplň izolace prostoru bojové činnosti bude zabránit přisunu bližších operačních záloh a postupně i hlubokých operačních záloh na bojiště. Se zahájením bojové činnosti letectvo bude plnit úkoly izolace prostoru bojové činnosti v hloubce 150–200 km, postupně bude úsilí přenášet do větších hloubek s těžištěm činnosti v hloubce 450 km od čáry dotyku. Rozhodující pro hloubku činnosti jsou však důležité terénní čáry (řeky, pohoří), důležité komunikační spoje, kde se předpokládá hlavní přisun operačních záloh.

Ve válce bez použití jaderných zbraní nabývá na významu **stíhací ochrana, zejména ostatních druhů taktického letectva**. Podmínky boje s použitím konvenčních prostředků ničení umožní postupně zasazení taktického letectva od malých skupin (dvojice-roj) až po velké skupiny (letka-křídlo). Se zahájením bojové činnosti před-

pokládá velení NATO použít malé skupiny na široké frontě a postupně se snižováním účinnosti PVO států Varšavské smlouvy zavazovat i větší skupiny. Konvenční výzbroj dovoluje jednotlivým letounům opakování zteče na jeden cíl. Tyto okolnosti na jedné straně zvyšují účinnost letectva, ale na druhé straně zvyšují pravděpodobnost jeho zničení prostředky PVO protivníka.

Vzhledem k předpokládané silné odvetné činnosti stíhacího letectva států Varšavské smlouvy počítá velení NATO s tím, že k ochraně úderných skupin taktického letectva, dopravního letectva při vysazování vzdušných výsadků, průzkumných letounů a vojenského letectva při důležitých aeromobilních operacích bude vyčleňovat silné stíhací doprovod, který v jednotlivých případech může dosáhnout hodnoty až 1/3 všech sil zasazené skupiny letectva. Stíhací letouny mohou působit v sestavě krycích skupin nebo skupin vyčištění vzdušného prostoru.

Kromě stíhacího doprovodu bude stíhací letectvo plnit úkol i stíhací ochrany důležitých objektů a operačního uskupení vojsk nad vlastním územím na základě vžitých principů součinnosti s ostatními prostředky PVO (princip optimální účinnosti). Tento úkol bude stíhací letectvo plnit jak přehrazováním ve vzduchu, tak starty k přepadu z pohotovosti na letišti.

Tyto úkoly si vyžadují značné množství bojového úsilí stíhacího letectva. Vzhledem k tomu, že v sestavě taktického letectva 4. spojeneckého taktického leteckého velitelství tvoří stíhací letectvo jen 17 % celkového stavu, část úkolů stíhacího letectva bude plnit i taktické stíhací (stíhací bombardovací) letectvo. O tomto zámyslu svědčí jak zaměření výcviku taktického letectva NATO, tak možnost víceúčelového použití jeho soudobých a zejména perspektivních taktických letounů. Maximální využití sil taktického letectva ke stíhacím účelům bude pravděpodobně v období odrážení hromadných úderů letectva protivníka.

Ve válce bez použití jaderných zbraní bude **taktický vzdušný průzkum** nepřetržitě sledovat činnost pozemních vojsk, letectva, prostředků PVO, systém velení a zejména vyhledávat prostředky jaderného napadení protivníka. Hlavní úkoly vzdušného průzkumu bude schopno taktické letectvo NATO plnit ve prospěch velitele válčiště na plný taktický dolet až do hloubky 1 200 — 1 300 km, část úkolů i ve prospěch velitele Skupiny armád do hloubky 800 km i více na území protivníka. Hloubka plnění úkolů vzdušného průzkumu bude závislá na celkové situaci na vál-

čišti. Se zahájením války bude jeho hlavní úsilí směřovat ke zjištění hlavního operačního uskupení sil a prostředků vojsk Varšavské smlouvy postupně až na plný taktický dolet.

Taktické průzkumné letouny, jak zavedené ve výzbroji, tak perspektivní, musí splňovat podmínky jejich případného využití k bitevním nebo stíhacím bombardovacím účelům, a to při plnění úkolů úderného vzdušného průzkumu, zejména při působení proti prostředkům jaderného napadení protivníka.

Předpoklad je, že úkoly vzdušného průzkumu v přífrontovém pásmu budou v řadě případů plnit bezpilotní prostředky vzdušného průzkumu, a to zejména jejich působením v malých výškách a v prostorech bráněných silnou PVO protivníka při plnění úkolů fotografického vzdušného průzkumu. Bojové zkušenosti ve Vietnamu tuto domněnku plně potvrdily a bezpilotní prostředky typu PQM-34A a jeho obměny 147-J a 147-C se plně osvědčily. Rovněž bude probíhat intenzivní činnost průzkumných vrtulníků vojenského letectva.

Taktické letectvo bude v prvních hodinách (dnech) války bez jaderných zbraní převážně působit v malých výškách (100—400 m nad terénem ve dne, 200—500 v noci) v malých skupinách dvojic až rojů na široké frontě a s velkou intenzitou. Rychlostí letounů se budou pohybovat v rozmezí 600—900 km/hod. v závislosti na použitém typu letounu. Postupně s umlčováním PVO v jednotlivých prostorech bude část úsilí přenášet do středních výšek (2000—5000 m), které dovolují plně využít všechny prostředky ničení a plnit úkoly na plný taktický dolet (kolem 1 300 km). Taktické letectvo bude rovněž postupně zasazováno ve větších skupinách, které mohou dosáhnout hodnoty letky, v některých případech i leteckého křídla (pluku).

Při plnění bojových úkolů budou osádky taktického letectva provádět řadu manévrů proti palbě PLŘS, PLD a SL. Tuto činnost letectvo intenzivně nacvičuje již v době míru a pro její rozpracování a zdokonalení získalo řadu cenných poznatků americké letectvo ve válce v Indočíně.

Operační velení taktického letectva bude centralizované ve štábu velitele válčiště na základě rozhodnutí velitele válčiště (operační svazy taktického letectva jsou v jeho přímém podřízení), a to zejména při plnění rozhodujících úkolů na válčišti (rozbití hlavního úderného uskupení pozemních vojsk protivníka, boj o vzdušnou nadvládu).

Operační řízení taktického letectva budou uskutečňovat rovněž centralizované

jednotlivé štáby spojeneckých leteckých svazů operujících na válčišti [Spojenecké taktické letecké velitelství] na základě rozhodnutí velitele.

K tomu, aby mohlo být plně využito úderné síly a operační pružnosti taktického letectva, zejména na evropském válčišti je neustále zdokonalován „Systém řízení taktického letectva“ tak, aby byl plně

automatizován a integrován a vyhovoval pro použití v jakékoli situaci. V současné době je ve zkušebním provozu technický podsystem 407 L, jehož technické zařízení umožní použití a rozvinutí „Systému řízení taktického letectva“ v omezeném i úplném rozsahu a jeho návaznost na spojenecký systém řízení PVO států NATO NADGE.

Některá hlavní opatření v bojovém a operačním zabezpečení taktického letectva

Podle názorů velení NATO, jedním z rozhodujících předpokladů překonání systému PVO protivníka taktickým letectvem je účinnost opatření v rámci „elektronické války“. Bojová činnost taktického letectva bude proto probíhat v podmínkách intenzivního aktivního a pasivního rušení, zejména radiotechnických komplexů PLRS. K rušení budou použity nejen speciálně vyzbrojené rušící letouny, ale i jednotlivé bojové letouny.

Kromě opatření „elektronické války“ budou v široké míře vypouštěny klamné cíle [převážně bezpilotní letouny], usku-tečňována demonstrační činnost a řada dalších opatření, jejichž cílem bude vyčerpat a dezorientovat systém PVO protivníka.

Značnou pozornost věnuje velení NATO operační přípravě válčiště. Z hlediska taktického letectva jde především o budování letištní sítě pro možnost operačního rozvinutí taktického letectva po jednotlivých letkách i možnost permanentního letištního manévru. Na řadě letišť jsou budovány ochranné objekty v rámci zpevňování jejich odolnosti. Materiálně technické za-

bezpečení je budováno tak, aby bylo schopné zabezpečit maximální intenzivní činnost taktického letectva (kalkuluje se se 7 i více bojovými vzlety za 24 hodin).

V pohotovostním systému prostředků jaderného napadení operačně taktického dosahu na evropském válčišti jsou zvyšovány počty odpalovacích zařízení RS PERSHING-1A. Toto opatření ve svých důsledcích umožňuje v období války vedené konvenčními prostředky vyjmout letouny nosiče taktického letectva z pohotovostního systému a použít je k plnění úkolů konvenčními prostředky. K jejich opětovnému zařazení do pohotovostního systému by došlo v období narůstání nebezpečí použití jaderných zbraní. Taktické letectvo však i nadále zůstává hlavním prostředkem ke splnění cílů jaderného útoku na evropském válčišti.

Ve vyzbrojování taktického letectva dochází k opatřením, jejichž cílem je vyba-vit jednotlivé bojové útvary víceúčelovými bojovými letouny, s velkým taktickým doletem, únosností, s možností plnit úkoly za všech povětrnostních podmínek ve dne i v noci a s možností překonávat PVO protivníka.

Objektivní podmínky vojenskopolitického vývoje ve světě, jejichž rozhodujícím faktorem je vzájemný poměr sil mezi státy Varšavské smlouvy a Severoatlantického paktu si vynucují postupnou modifikaci strategické koncepce NATO. Nejde o změny oficiální koncepce „pružné reakce“, nýbrž o její praktickou konkretizaci na podmínky evropského válčiště.

Činnost v rámci taktického letectva ke zvýšení jeho konvenční kapacity je součástí celkových dlouhodobých opatření v ozbrojených silách NATO s cílem zkvalitnit jejich možnost k vedení jak konvenční, tak jaderné války.

Současný stav taktického letectva NATO a jeho perspektivní vývoj svědčí o tom, že právě taktickému letectvu přisuzuje velení NATO ve všech druzích válek velký význam a je proto třeba jeho bojové možnosti plně docenit a přijmout příslušná protio-patření ke snížení jeho případné bojové účinnosti.